

11.8.1999,

Α
Ν
Α
Λ
Υ
Σ
Η

Βία και εγκληματικότητα: Οι βαθύτερες αιτίες τους

Εν τω νυν είναι ο προβληματισμός της κοινωνίας γινώμης, όπως και της πολιτείας - η οποία για ένα διάστημα φαίνεται να κατελήφθη εξ απροόπτου- από τη συνεχώς επιδεινούμενη έξαρση της βίας και της εγκληματικότητας στην Ελλάδα. Είναι αναμφισβήτητο ότι στην έξαρση αυτή συνετέλεσε η αθρόα εισροή λαθρομεταναστών από τις χώρες του σοσιαλιστικού κόσμου, μετά την κατάρρευση των τειχών που τον χώριζαν από τη Δύση. Αυτό σημαίνει ότι η εγκληματικότητα ανθούσε και στις χώρες από τις οποίες προήλθε, μετά την κατάρρευση του σοσιαλιστικού συστήματος. Διότι είναι αδύνατον να δεχθούμε την άποψη ορισμένων πιστών στο παλιό καθεστώς, ότι η εγκληματικότητα που προέρχεται από χώρες του τέως υπαρκτού σοσιαλισμού είναι συνέπεια της αντιμετώπισης των δυσκόλων πτυχών της ζωής του καπιταλιστικού κόσμου από τους λαθρομετανάστες.

Η έκταση της εγκληματικότητας στο σοσιαλιστικό κόσμο άρχισε να γίνεται γνωστή στη Δύση στα 1986-1987 στο πλαίσιο της πολιτικής της «γκλασνόστ». Τον Οκτώβριο του 1987 ο Σοβιετικός δημοσιογράφος Ντιμίτρι Λιχάνοφ, με άρθρο του στο περιοδικό «Ογκονιόκ», απεκάλυψε ότι το οργανωμένο έγκλημα στη Σοβιετική Ενωση ήταν παλιά υπόθεση και ότι το 1979 οι «νονοί» της σοβιετικής μαφίας επραγματοποίησαν σύσκεψη κατά την οποία χώρισαν τη Σοβιετική Ενωση σε περιοχές που μοίρασαν κατόπιν μεταξύ τους και στις οποίες διακινούνταν ναρκωτικά, διαπράττονταν φόνοι και ληστείες, προωθούνταν η πορνεία και παρείχετο «προστασία» έναντι ποσοστού 15% επί των κερδών των παράνομων εργαστηρίων και πηγών διοχέτευσης προϊόντων προς τη μαύρη αγορά (ένα από τα πρώτα ρεπορτάζ στον ελληνικό τύπο για τη «Μαφία της Μόσχας» δημοσιεύθηκε στο ΒΗΜΑ των Αθηνών, την 1η Νοεμβρίου 1987).

Οσον αφορά, εξάλλου, την εισαχθείσα από την Αλβανία εγκληματικότητα, κατά μία άποψη, οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στην απόδραση εγκληματιών του κοινού ποινικού δικαίου από τις φυλακές του καθεστώτος των Χότζα και Αλία, μετά την πτώση του. Ενώ σε σημαντικό ποσοστό πρέπει να έχει τις ρίζες της σε ψυχολογικά και κοινωνιολογικά αίτια, που έχουν σχέση με τις αξίες στις οποίες πιστεύει ο μετανάστης και ιδιαίτερα ο λαθρομετανάστης, καθώς ο δεύτερος έχει επιπλέον το βάρος να κρύβεται συνέχεια από τις Αρχές προκειμένου να μην εκδιωχθεί και να επιβιώσει.

Η έλλειψη ιδανικών, η πλήρης αδιαφορία για τις ανθρώπινες αξίες, η απουσία κάθε ηθικού έρματος λόγω της μηδέποτε επιτευχθείσης εξοικείωσης των ατόμων αυτών με τους κανόνες της πολιτισμένης κοινωνίας, όπως αυτή είναι γνωστή σήμερα, σε συνδυασμό με τα ψυχικά τραύματα που καθένας από αυτούς κουβαλάει από την παιδική ηλικία του και από τις εμπειρίες του στην κοινωνία της σκληρότητας, της δικτατορίας και του σκοταδισμού που αντιπροσώπευε το αλβανικό μοντέλο, είναι προφανές ότι όλα αυτά συνετέλεσαν στη δημιουργία μιας επίκτητης εγκληματικής φύσης ολίγων, ευτυχώς ολίγων, λαθρομεταναστών από τη γείτονα. Καθώς οι πολλοί και προσφιλείς είναι στην ελληνική κοινή γνώμη, όπως αποδείχθηκε, και αναγκαίοι έγιναν για την ελληνική οικονομία.

Το
ΤΥΠΟΥ ΑΘΑΝΑΣΙΑΔΗ
συμβούλου εκδόσεως
και αρθρογράφου της «Α»

Για να συμπληρωθεί, πάντως, η εικόνα των αιτιών που επηρεάζουν αρνητικά τον ψυχισμό ορισμένων λαθρομεταναστών, αυτών κυρίως που καταφεύγουν στο έγκλημα, πρέπει να αναφερθεί και η αδυναμία της προσαρμογής τους στην ελληνική κοινωνία, γεγονός που καθιστά συνεχή, τη δυσβάσταχτη -ψυχικά κυρίως- παραμονή τους στο κοινωνικό περιθώριο, με όλες τις εξ αυτού συνέπειες που δημιουργεί η υποκουλτούρα του. Η ευθύνη του κράτους για τη μη προσαρμοστικότητα των ατόμων αυτών είναι μεγάλη, καθώς απουσιάζουν οι πρωτοβουλίες εκείνες που θα φέρουν τους ξένους μετανάστες στον τόπο μας πλησιέστερα προς την ελληνική κοινωνία και θα συμβάλουν έτσι στην ομαλή συμβίωση με αυτήν, μέσα στο πλαίσιο των ηθικών κανόνων της.

Στο μεγαλύτερο μέρος της, πάντως, η εγκληματικότητα και η βία δεν είναι εισαγόμενες, αλλά γηγενείς. Είναι η εγκληματικότητα και η βία που ασκούνται στα γήπεδα από περιθωριακούς φιλάθλους, ή από τις διάφορες

● Η ευθύνη του κοινωνικού περιβάλλοντος κατά τον καθηγητή Ν. Κουράκη ●

ομάδες των αναρχικών κατά τις πολιτικές πορείες και διαδηλώσεις στην Αθήνα, καθώς και από τη διακίνηση ναρκωτικών ακόμη και μέσα στους χώρους των φυλακών, από την τάση προς εύκολο πλουτισμό με τη διάπραξη κλοπών και ληστειών, από τους λόγους εκδίκησης που δημιουργούν σε ορισμένα άτομα οι προκλήσεις της καταναλωτικής κοινωνίας κ.λπ.

Ο καθηγητής της Εγκληματολογίας στο Πανεπιστήμιο Αθηνών Νέστωρ Ε. Κουράκης, διευρύνοντας τα γενεσιουργά αίτια της βίας στο ομώνυμο βιβλίο του, αναφέρεται μεταξύ άλλων και στο «ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον» τονίζοντας: «Επειτα από αλληπάλληλους πολέμους, οικονομικές κρίσεις, πολιτικές ανωμαλίες και συνεχή αντιπαράθεση κοσμοθεριών, οι παραδοσιακές αξίες φαίνεται ότι σιγά σιγά ξεπερνιούνται χωρίς όμως να αντικαθίστανται από νέες...

Παντού αιωρείται ασφυκτικά η παρουσία ενός κράτους που διεκδικεί από τους πολίτες όλες τις καίριες αρμοδιότητες οικονομικού και κοινωνικού χαρακτήρα για δικό του λογαριασμό. Οι δυνατότητες αυτόνομης σκέψης, έκφρα-

σης των στοχασμών και της πολιτικής επικοινωνίας εμφανίζονται εξαιρετικά περιορισμένες.

Ο πολίτης εξωθείται έτσι στη βία σαν υποκατάστατο ενός «χαμένου διαλόγου» και μιας «χαμένης επικοινωνίας».

Ακόμη, ο καθηγητής Νέστωρ Κουράκης αναφέρεται και στην επίδραση που μπορεί να έχουν τα ΜΜΕ και ιδιαίτερα η τηλεόραση στην επέκταση της βίας, επισημαίνοντας ότι η τάση των ΜΜΕ «να προβάλλουν κατά προτίμηση θέματα βίας δημιουργεί το εύλογο ερώτημα για το κατά πόσον μια τέτοια προβολή συντελεί πράγματι στον εθισμό του κοινού σ' αυτήν και άρα στην περαιτέρω διάδοσή της» και τονίζοντας ότι μερικοί επιστήμονες «υποστηρίζουν πράγματι ότι τα ΜΜΕ είτε αμβλύνουν την ευαισθησία του ανθρώπου σε θέματα βίας και άρα τον εξοικειώνουν στην ιδέα της, είτε επίσης τον διερεθίζουν στη διάπραξη βιαιοτήτων μέσα από μια διαδικασία μάθησης και μιμητισμού». Ενώ άλλη μερίδα επιστημόνων διατυπώνει την αντίθετη άποψη ότι η προβολή θεμάτων βίας από τα ΜΜΕ έχει μάλλον θετική επίδραση στον άνθρωπο, διότι του προκαλεί αίσθημα άγχους, απώθησης και αλλιεργίας, θα λέγαμε...

Στους παράγοντες που επηρεάζουν τη βία και την εγκληματικότητα και εντάσσονται στο «ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον» ο διαπρεπής καθηγητής της εγκληματολογίας περιλαμβάνει και τα «υδροκεφαλικά αστικά κέντρα», όπως η Αθήνα, επισημαίνοντας ότι ο υδροκεφαλισμός των πόλεων δημιουργεί ανπδράσεις άγχους και βίας λόγω της «πληθυσμιακής συμφόρησης και της συρρίκνωσης του ζωτικού χώρου, της ανομοιογένειας των κατοίκων, της απροσωποποίησης των σχέσεων, της έλλειψης ανθρώπινου μέτρου στην αρχιτεκτονική και τη χωροταξία, της καταστροφής των ελεύθερων χώρων πρασίνου και περιβάλλοντος, του θορύβου και των κυκλοφοριακών προβλημάτων, της άνιστης κατανομής των αγαθών, της ανεργίας και του ανταγωνισμού, της εξασθένησης παραδοσιακών φορέων κοινωνικοποίησης και κοινωνικού ελέγχου, όπως η οικογένεια στην ευρύτερη της έννοια και η γειτονιά, του διάχυτου φόβου μπροστά στον κίνδυνο της αποδυνάμωσης, του αισθήματος κοινωνικής αλληλεγγύης, της επικράτησης εγωιστικών-ωφελμιστικών προτύπων κ.λπ.

Σε άλλο βιβλίο του, με τίτλο «Εγκληματικοί ορίζοντες» (τόμος Β'), ο καθηγητής Ν. Κουράκης αναφέρει ότι πέρα από το καίριο πρόβλημα της κρίσης αξιών, η συντήρηση και ανάπτυξη των εκδηλώσεων βίας στη σύγχρονη ελληνική κοινωνία οφείλονται και σε ειδικότερους παράγοντες, όπως οι οργανωτικές αδυναμίες της Αστυνομίας, η βραδύτητα στην απονομή της Δικαιοσύνης και η ανομοιομορφία στα διατακτικά των αποφάσεων που εκδίδονται επί παρεμφερών υποθέσεων, η αύξηση της χρήσης και διάδοσης των ναρκωτικών, η προβληματική δομή των φυλακών, η ανεργία και η εξασθλίωση ορισμένων κοινωνικών στρωμάτων (σ.σ. η ανεργία πλησιάζει το 11% και κατ' άλλους το 13%, ενώ το 20% του πληθυσμού ζει κάτω από το όριο της φτώχειας).

Το θέμα όμως δεν εξαντλείται με ένα άρθρο και θα επανέλθουμε σε μια από τις προσεχείς αναλύσεις μας.